

Nr 175.

Av herr Lindhagen, om ökad ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, m. m.

Den tillämnade framställningen om en ny härordning bör föranleda en närmare granskning av den allmänna värnplikten och de krav, som den i själva verket ställer på de värnpliktiga. I de offentliga kalkylerna ingå merendels allenast såsom en börda det antal dagar, som tjänsteplikten omfattar mot erhållande av fritt vivre och beklädnadspersedlar. Däremot medtages icke åtskilliga andra oersättliga offer som drabba visserligen icke alla värnpliktiga men i alla fall ett mycket stort antal av dem.

Sålunda utsättas de, i synnerhet de till hälsan klenare, genom fältmarscher och fältmanövrer för tuberkulos, ledgångsreumatism, hjärtfel, med flera sjukdomar, som lägga mängen i graven och för ett större antal göra dem till invalider för hela livet eller sjuklingar med nedsatt arbetsförmåga. För att gottgöra denna kränkning av individernas rätt har statsmakten visserligen stiftat en förordning den 18 juni 1909, som tillägger dem, som sålunda drabbats av sin tvångstjänstgöring, en obetydlighet som på intet sätt motsvarar den förödelse, som staten utövat mot individen. Dessutom kräves ofta full bevisning, att sjukdomen härlett sig från tjänstgöringen och ej har sin grund i tidigare eller efteråt ådragna sjukdomar. En mängd värnpliktiga, som i alla fall härleda sin sjukdom ifrån övningarna eller fått en sjuklighet förökad genom dem, går miste om allt medlidande.

Vidare ställer det sig så hänsynslöst, att en myckenhet värnpliktiga dessutom förlora sina tjänster och få söka sig ny utkomst. Även här har det allmänna givit ett erkännande av missförhållandets tillvaro genom en lag av den 16 oktober 1914 om förbud i vissa fall mot värnpliktigs skiljande från tjänst eller arbete. Denna gäller dock blott frånvaro från anställning för värnpliktsövning om högst sextio dagar eller mobiliseringsövning. Denna författnings hjälplöshet är ägnad att väcka nästan medlidande. Den överlämnar till och med åt de värnpliktiga att uttaga ett skadestånd genom rättegång, om frivillig överenskommelse ej träffas. En sådan rättegång kommer sällan eller aldrig till stånd på grund av de omkostnader, vanskligheter och ovissa öden, som vila över ett sådant företag.

Riksdagen år 1916 ifrågasatte lagens utsträckning även till det fall, att vapenövnings längd överskred 60 dagar. Denna framställning har i över sex år legat hos socialstyrelsen, som omkring den 20 januari 1923 inkom med ett utlåtande, som ådagalade den ifrågasatta lagstiftningens oundvikliga in-

Bihang till riksdagens protokoll 1924. 3 saml. 47 häft. (Nr 175—180.) 1

effektivitet och obillighet dessutom i många fall mot arbetsgivaren. Något brådsåkande ärende har detta tydligen icke ansetts vara, och ingen bekymrar sig egentligen över de olika årsklassernas öden. Militärväsendet är uppbyggt på brutaliteten i världen och det får icke tillåta någon filantropi.

Slutligen är det en del värnpliktiga, som hysa *samvetsbetänkligheter* mot värnplikten. Även här har en lagstiftning skyndat till, nämligen lagen den 21 maj 1920 om värnpliktiga, vilka hysa samvetsbetänkligheter mot värnpliktigs tjänstgöring.

Lagen gäller endast religiösa betänkligheter. Den har många hakar och tillämpningen ännu flera. Nu komma även samvetsömma, som vägra tjänstgöring av egen reflektion utan någon särskild trovissighet. Hänsyn är här minst lika mycket på sin plats, som i det andra fallet, men svårigheten att skilja agnarna från vetet säkerligen åtskilligt större. Härtill kommer, att genom värnplikten de inkallade taga skada även till sin själ. Krigskulturen och dess hemsökelse sätta spår efter sig och fredsrösterna tystna. Detta fästa sig kanske de inkallade icke så mycket vid. Men det allmänna har så mycket större förpliktelser att göra det, en förpliktelse, som icke heller kommer till något behjärtat uttryck.

Alla dessa efterverkningar av den allmänna värnplikten kunna icke tillfredsställande hävas annat än genom värnpliktens avskaffande. Allt plåstrande på densamma blir palliativ.

I en framställning med anledning av den väntade propositionen om en ny härordning ämnar undertecknad liksom år 1914 yrka avslag å propositionen och förorda *avrustning*. Detta innebär således också den allmänna värnpliktens bortfallande och därmed jämväl ett slut på de ovannämnda bekymren. Ämna emellertid statsmakterna trots allt bibehålla detta plågoris över individerna, bör den även hålla dem skadeslösa i vida högre grad än nu är fallet och likaledes meddela befrielser i mycket större utsträckning. Regeringsformens 16 §, liksom för övrigt gudomlig lag, förbjuder envar och således förmodligen även statsmakten att någon fördärva eller fördärva låta.

Det kommer att invändas, att simulation skulle i hög grad befrämjas genom vad ovan blivit ifrågasatt. Denna invändning saknar kanske icke fog, men det måste bestämt förnekas, att staten har rätt att förekomma den genom att kasta många i olycka.

Övervägandet av dessa angelägenheter bör rätteligen äga rum i samband med förenämnda proposition. På grund av riksdagsordningens formella föreskrifter kräver dock försiktigheten, att motion i ämnet väckes redan inom första motionstiden.

Det hemställas därför till en början i denna motion:

att riksdagen, därest den fortfarande pålägger den manliga ungdomen bördan av den allmänna värnplikten, måtte för sin del besluta eller hos Kungl. Maj:t begära förslag till lagstiftning, varigenom:

1:o) fullgott skadestånd gives och sålunda vida större ersätt-

ning utbetalas än som nu medgives enligt förenämnda förordning den 18 juni 1909 om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring;

2:o) vederbörande befäl och militärläkare vid äventyr av ämbetsansvar och skadeståndsskyldighet, som utkräves av staten. åläggas tillse, att de värnpliktige ej genom fältmarscher och dylikt äventyra att taga skada ävensom i övrigt ägna synnerlig omsorg åt de värnpliktigas hälsa med hänsynstagande till deras olika kropps-konstitutioner;

3:o) beträffande anmäld sjuklighet, stränga krav på full juridisk bevisning därom ej får uppställas utan möjligheten och sannolikheten av sjukdomsanlag eller tillräcklig motståndskraft mot strapatser få fälla utslaget.

Stockholm den 21 januari 1924.

Carl Lindhagen.